Nauczyciel z przedwojennej Lubelszczyzny

Trafiłam swego czasu na przedziwną powieść autobiograficzną *„Nauczyciel”* autorstwa Witolda Kasperskiego, osnutą na podstawie jego szkiców i notatek z okresu międzywojennego. Autor planował kontynuację losów głównego bohatera, jednak śmierć 22 czerwca 1975 roku przerwała te zamierzenia. Kasperski, urodzony w 1909 roku jako syn włościanina z powiatu włodawskiego, stworzył postać tytułowego bohatera (Andrzeja Biedronia) opartą na własnych doświadczeniach życiowych.

Biedroń rozpoczął pracę jako nauczyciel w Majdanie, gdzie został życzliwie przyjęty przez sołtysa. Wcześniej pracował w Chełmie jako nauczyciel zastępujący innych pedagogów. Stopniowo uświadamiał sobie, że aby stać się prawdziwym nauczycielem, musi wrosnąć w lokalną społeczność i stać się jej częścią. Jako człowiek wywodzący się ze wsi, łatwiej rozumiał realia życia swoich uczniów. Biedroń obserwował bacznie swych uczniów mając świadomość w jak straszliwej biedzie żyją na co dzień! Starał się ich lepiej poznać, zadając wypracowania i prowadząc notatki na ich temat. Ponadto organizował bibliotekę szkolną oraz zabiegał o pomoc instytucji oświatowych. Był niezwykle wrażliwy na krzywdę uczniów, a śmierć jednego z nich głęboko nim wstrząsnęła.

Zarazem jednak narrator przedstawił siebie w sposób wyidealizowany – jako nauczyciela oddanego, świadomego swojej misji i moralnie odpowiedzialnego. Pracę zaś postrzegał jako życiowe powołanie i formę służby społecznej. Podkreślał konieczność ciągłego rozwoju, planował dalszą edukację oraz wprowadzenie nowych metod nauczania.

Biedroń dzielił pedagogów na „ogrodników”, którzy narzucają wiedzę i schematy, oraz „wychowawców”, którzy stawiają na dialog, zrozumienie i rozwój samodzielnego myślenia uczniów. Sam utożsamia się z tą drugą grupą. Nauczyciel-(auto)biograf także galerię postaci nauczycieli i urzędników oświatowych. Kierownik szkoły Koralicki był według niego człowiekiem pozornie uprzejmym, lecz zdystansowanym i lekceważącym młodszych nauczycieli. Szczególnie poruszający jest wątek nauczycielki, która po nieudanym małżeństwie i doświadczeniach przemocy stała się przeraźliwie samotna! . Podobnie tragiczny los spotyka Helenę Polaczek, która po śmierci dziecka załamała się i stopniowo zaczęła tracić kontakt z rzeczywistością....

Trudne warunki pracy nauczycieli w okresie międzywojennym: brak wyposażenia szkół, niskie kwalifikacje części kadry, niechęć części społeczeństwa wobec edukacji oraz biedę

wsi – „oto Polska właśnie” według autora. „Nauczyciel” to nie tylko obraz pracy pedagoga, ale także studium pewnej społeczności oraz refleksja nad rolą edukacji, odpowiedzialnością jednostki i poszukiwaniem sensu życia. Powieść ukazuje zarówno idealizm młodego nauczyciela, jak i zderzenie jego marzeń z rzeczywistością „lubelską”.

Marta Moldovan-Cywińska

https://www.tu-kultura.pl/strona-literatury/marta/